

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В МЕДИЦИНІ

Т.Г.Євтушенко, *к.техн.н., ст. науковий співробітник, Харківський державний медичний університет*

Найбільш значимими по своїй ефективності є наукові дослідження, які виконані на рівні відкриттів та винаходів. Результати переважно таких наукових розробок в змозі створювати авторитет вітчизняної медичної науки на міжнародному рівні. У зв'язку з цим діяльність медичних вузів оцінюється не стільки кількістю наукових розробок, які представляються звичайно у вигляді публікацій, доповідей, наукових звітів і т.д., але переважно кількістю розробок, по яких створено нові медичні технології, нову медичну техніку, нові лікарські засоби.

Рівень наукових досліджень багато в чому залежить від обізнаності науковців в питаннях охорони об'єктів промислової власності, що дає змогу не тільки виконувати наукові розробки на рівні винаходів чи інших об'єктів промислової власності, а й своєчасно забезпечувати їх правову охорону та впровадження в практичну охорону здоров'я. Тому поширення знань та навичок в області охорони об'єктів промислової власності набуває великого значення.

В Харківському державному медичному університеті цьому процесу надають велику увагу. Розпочато його з 1979 року та можливо умовно розділити на два основні етапи.

На першому етапі з питаннями охорони об'єктів промислової власності спочатку знайомилися співробітники університету. Це відбувалося шляхом навчання співробітників в інституті підвищення кваліфікації в області патентознавства (колишній ЦІПК) і на курсах підвищення кваліфікації в області патентознавства - колишні ВДКПІ. Щорічно на навчання в інститут направлялось 1-3 співробітника, стільки ж направлялось на навчання на курсах. Потім, для того, щоб цей процес прискорити і зробити більш зручним для співробітників на базі університету, тоді інституту, в 1979 році був створений постійно діючий потік курсів підвищення кваліфікації в області патентознавства, на котрому щорічно навчалось 10-20 співробітників інституту, а також співробітники інших медичних вузів, медичних науково-дослідних інститутів і інших медичних закладів, він став базовим для медичних закладів - міста Харкова і існував до 1991 року. В рамках цього постійно діючого потоку

були навчені завідувачи кафедрами, так названий професорський потік, потім доценти кафедр, а потім асистенти та старші лаборанти. Щорічно навчалися основам патентознавства всі аспіранти інституту. На жаль ця система була зруйнована по об'єктивним причинам. Потім потік не можливо було відновити через економічні проблеми.

Та не дивлячись на це, навчання основам винахідництва дало свої результати. Зросла доля охороноспроможних наукових досліджень серед загального числа наукових розробок, які виконувались в університеті. Так, як що в 70- 80-х роках доля охороноспроможних наукових розробок не перевищувала 30%, то в 80-90-х роках їх стало 50-60%, а теперішнього часу наближається до 90%. Зросла також кількість заявок на винаходи. Як що до 1995 року їх було десь 25,5 заявок на рік, то з 1995 року до державного патентного відомства направлялось 30,3 заявки на рік, а в період 1999-2001 роки це число виросло до 60. Так, наприклад, в 2001 році Харківським державним медичним університетом до Укрпатенту було направлено 62 заявки на винаходи, одержано 93 патенти на нові лікарські засоби, нові медичні пристрої, нові способи лікування, діагностики та профілактики.

На другому етапі одержали можливість знайомитися з основами патентознавства студенти, коли цей предмет був введений в елективний курс університету. Читають його для студентів 2-го курсу. Спочатку це здавалося не дуже вдалим рішенням, адже студенти 2-го курсу медичних вузів тільки приступають до освоєння азів майбутнього фаху, на відміну від технічних і інших вузів. Але поява студентів в якості співавторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій показала нам, що знайомство з основами охорони об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі й об'єктів промислової власності, необхідно починати ще в школі. Це може бути окремий предмет, наприклад «основи патентознавства» або може «основи винахідництва», природно з оптимальною кількістю годин по ньому. Нам здається, чим раніш молоді люди одержать елементи знань по основах патентознавства, тим раніш держава одержить людину, що буде творчо мислити. Звичайно, навчання школярів і студентів основам патентознавства вимагає спеціальних підручників і методичних розробок. Неможливо перенести автоматично подібні наробітки з вузів і курсів підвищення кваліфікації вже сформованих фахівців. Таке нововведення вимагає спеціальної підготовки фахівців, що будуть працювати зі школярами і студентами: з однієї сторони це можуть бути фахівці, що працюють в області охорони об'єктів інтелектуальної власності, що повинні будуть одержати педагогічні навички, навички викладача і вчителя, з іншої сторони - це можуть бути вчителі і викладачі, що одержали спеціальні знання в питаннях охорони об'єктів інтелектуальної, в тому числі об'єктів промислової

власності. Все перераховане вище потребує матеріальних витрат від держави, що окупляться завдяки вихованню молодих людей, що будуть розуміти важливість створення охорони і впровадження об'єктів інтелектуальної власності і важливість цього для економіки і науки держави.

Важливою складовою викладацького процесу є наочні приладдя, фільми. Може було б продумати замовлення таких наочних приладь і фільмів по рекламних проспектах із попередньою оплатою, щоб досягти тієї рівноваги «коли бажання збігаються з можливостями» і коли міністерству «це нічого не буде коштувати».

Якщо з «основами патентознавства», або з «основами винахідництва» краще знайомити учнів старших класів, то з основами творчості треба знайомити учнів чим раніш, тим краще. Мається на увазі основи теорії винахідництва, коли у учнів і студентів виробляється спроможність логічно мислити та інтуїція шляхом знайомства з методами стимулювання творчого процесу: методу «проб і помилок», «мозкового штурму», «фокальних об'єктів», «морфологічного аналізу», «контрольних питань», «синектики» і т.д.

Важливе значення в процесі навчання навикам винахідництва має визначення оптимальної кількості годин, форма цього навчання. В школі це повинно бути мінімум теорії і більше ігрових ситуацій. У вузі - лекційні години повинні супроводжуватися практичними заняттями. На практичних заняттях можна виконувати такі задачі, як, наприклад, по опису винаходу скласти формулу винаходу, познайомитись з джерелами патентної інформації, провести пошук по індексам Міжнародної патентної класифікації, провести ділову гру і оформити раціоналізаторську пропозицію по її результатах та багато іншого.

Таким чином, на нашу думку, з основами творчості та винахідництва потрібно знайомити молодь як можливо рано. Одержані елементарні знання та навички в школі будуть розширені та доповнені в медичних вузах. Це покращить підготовку фахівців. Держава одержить лікаря, який буде розуміти необхідність використання в своїй практиці найновіших досягнень і необхідність створення, правової охорони та впровадження об'єктів промислової власності. Ті студенти, які після закінчення вузів прийдуть в науку будуть мати необхідну підготовку. Бо, внаслідок суспільного розділення праці саме науковці створюють нові знання. Нові знання це в тому числі і об'єкти промислової власності, а значить нова медична техніка, нові лікарські засоби, нові способи діагностики, лікування та профілактики, які допоможуть створити конкурентоспроможну на світовому рівні медицину в Україні, підвищити ефективність науково-дослідних розробок, що в свою чергу буде сприяти комерціалізації вітчизняних наукових розробок на внутрішньому та зовнішньому ринках.